

BOEIENDE PENSIOENRECHTSpraak GEPUBLICEERD IN 2021 OP VOLGORDE VAN PUBLICATIEDATUM

Week 1/1 – 3/1

Geen uitspraken

Week 4/1 – 10/1

HR 8 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:36, PJ 2021/9

Rubriek: insolventie/faillissement/pensioenverzekering/levensverzekering/
afkoop/overdracht

Samenvatting: art. 22a, lid 1 Fw. houdt in dat het recht op afkoop van een levensverzekering en het recht om de begunstiging te wijzigen zoals die aan de verzekeringnemer van een levensverzekering toekomen door de curator kunnen worden uitgeoefend, tenzij de verzekeringnemer/failliet daardoor onredelijk wordt benadeeld. Art. 22a, lid 2 Fw. houdt in dat voor overdracht van een levensverzekering de schriftelijke toestemming van de verzekeringnemer nodig is. In deze zaak wenste de curator een pensioenverzekering af te kopen. De verzekeringnemer/failliet (een zelfstandig assurantieadviseur) had gewezen op de fiscale consequenties (heffing van loonbelasting en revisierente). De curator werd bereid gevonden de pensioenverzekering over te dragen tegen betaling door een derde van de afkoopwaarde van de verzekering aan de boedel. Achteraf stelt de verzekeringnemer dat de curator niet tot afkoop bevoegd was, omdat afkoop, gezien het rechtskarakter van de verzekering, tot onredelijke benadeling zou hebben geleid. De curator had daarop volgens de verzekeringnemer moeten wijzen en handelde onrechtmatig door de overdracht tegen betaling door een derde van de afkoopwaarde te af te dwingen. De Hoge Raad oordeelde dat de uitzondering in verband met onredelijke benadeling niet voor overdracht van de verzekering geldt, omdat die uitzondering niet in art. 22a, lid 2 Fw. voorkomt. De curator diende echter met de gerechtvaardigde belangen van de gefailleerde rekening te houden, had zich er van moeten vergewissen of de verzekeringnemer/gefailleerde onder een juiste voorstelling van zaken toestemming verleende tot de overdracht en had er op moeten wijzen dat hem geen afkooprecht toekwam gezien het feit dat het een pensioenverzekering betrof, zodat afkoop tot onredelijke benadeling zou leiden. De curator schond zijn informatieplicht. Daarbij speelde nog een rol dat op grond van art. 479p, lid 1, eerste volzin Rv. de schuldenaar buiten faillissement dezelfde waarborgen biedt tegen afkoop van een levensverzekering. Daarom was het argument dat de verzekeringnemer beoogde zijn pensioen ook veilig te stellen na faillissement als geen akkoord zou worden bereikt (en de schulden zouden blijven bestaan) relevant.

Annotatie: zie HR 6 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:2564, PJ 2017/179 en verder Rechtbank Rotterdam 23 mei 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:4366, PJ 2019/96 en Rechtbank Noord-Holland 28 mei 2019, ECLI:NL:RBNHO:2019:4602, PJ 2019/97 met aant. van mijn hand bij PJ 2019/97. Deze uitspraak past in de eerdere rechtspraak, maar geeft een verdere verfijning voor de situatie van overdracht van een levensverzekering. Ik wijs er op dat indien in het faillissement

geen akkoord wordt bereikt en de schulden blijven bestaan, de crediteuren te zijner tijd verhaal kunnen zoeken op de uitkeringen na ingang van het pensioen. Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2021:36&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 11/1 – 17/1

Gerechtshof Amsterdam (Ondernemingskamer) 23 december 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:3763, PJ 2021/37

Rubriek: governance/liquidatie/waardeoverdracht/korting

Samenvatting: in het kader van de liquidatie van BPF voor de Agrarische Voedselvoorzieningshandel (AVH) na collectieve waardeoverdracht van de verplichtingen aan PGB heeft het Verantwoordingsorgaan negatief geadviseerd. Het BPF zet door op grond van het argument dat het uitblijven/vertragen van de collectieve waardeoverdracht tot disproportioneel nadeel voor de verzekerden zou leiden en omdat DNB geen bezwaar maakte. Het Verantwoordingsorgaan vordert in het kader van het beroepsrecht van art. 217 Pensioenwet een voorlopige voorziening, te weten dat de collectieve waardeoverdracht niet zal worden gerealiseerd alvorens in een beroepsprocedure ten gronde zal zijn geoordeeld omtrent het negatieve advies van het Verantwoordingsorgaan en het aangevochten bestuursbesluit. De OK oordeelt dat de relevante te beantwoorden vraag is of het BPF in redelijkheid tot het gewraakte besluit kon komen. Dat was naar het oordeel van de OK het geval omdat vaststond dat het BPF niet zelfstandig zou kunnen voortbestaan.

Annotatie: de pijn lag in het feit dat gezien het grote verschil in dekkinggraden tussen AVH en PGB een rechtenkorting van 14,4% noodzakelijk zou zijn, die wel over 10 jaar zou worden gespreid. Interessant was dat het BPF de advocaat van het Verantwoordingsorgaan had "ontslagen", welk "ontslag" op basis van een gerechtelijke procedure ongeldig was verklaard. Het is evident dat het Verantwoordingsorgaan de eigen advocaat kan kiezen. Voor de kosten voor rechtsbijstand voor het Verantwoordingsorgaan kent de wet een regeling. Op dat punt is behoedzaamheid van het Verantwoordingsorgaan en de advocaat geboden, zeker als sprake is van heftige conflicten tussen het Verantwoordingsorgaan en het Bestuur van een (B)PF.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2020:3763&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 18/1 – 24/1

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 19 januari 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:81, PJ 2021/33

Rubriek: toeslagverlening/indexering

Samenvatting: in vervolg op een tussenuitspraak waarin werd geoordeeld dat sprake was van voorwaardelijke indexering (omdat ten tijde van de invoering van de Pensioenwet een voorwaardelijkheidsverklaring was opgenomen) was de vraag aan de orde op welke indexering recht bestond. Eisers vorderden een in

redelijkheid vast te stellen indexering die zodanig was geformuleerd dat de werkgever voor indexering beschikbare overrente gerealiseerd door de pensioenuitvoerder zou moeten aanvullen om een bepaalde mate van indexering te realiseren. Het hof oordeelde dat dan sprake zou zijn van een onvoorwaardelijke indexering en oordeelde dat een gegeven garantie dat de indexering die van het Philips-pensioenfonds zou volgen de ambitie bepaalde (de werkgever was een verzelfstandiging vanuit Philips).

Annotatie: de zaak ligt op het punt van het oordeel omtrent het gevorderde in lijn van Gerechtshof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2043, PJ 2017/117 met aant. van mijn hand.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2021:81&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 19 januari 2021, ECLI:NL:GHAR:2021:472, PJ 2021/24

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/IPR

Samenvatting: feitelijk oordeel gegrond op art. 8 Rome-I dat werknemers van buitenlandse werkgever op grond van een rechtskeuze voor Nederlands recht onder de werkingssfeer van BPF Vervoer vielen, ook al werkten zij voor meer dan de helft van hun arbeidzame tijd buiten Nederland. Fictief oordeel over de situatie dat geen sprake zou zijn van een rechtskeuze voor Nederlands recht. De doelstellingen van de Wet Bpf 2000 zien met name op de Nederlandse arbeidsmarkt. Die doelstellingen komen niet in gedrang bij werknemers voor wie het werkland gewoonlijk Duitsland is. Het hof concludeert dat de Wet Bpf 2000 geen bijzonder dwingend recht inhoudt als bedoeld in art. 9 Rome-I Verdrag, zodat het recht van het "gewoonlijk werkland" (Duitsland) voorging. Ook wijst het hof op de noodzakelijke terughoudendheid om (wettelijke) regels van nationaal recht in het licht van het verdragsrecht als voorrangsregels te kwalificeren.

Annotatie: als de Wet Bpf 2000 en daarmee het systeem van verplichtstelling van bedrijfstakpensioenfondsen geen bijzonder dwingend recht is in de zin van art. 9 Rome-I Verdrag, houden voorrangsregels op basis van een rechtskeuze, het gewoonlijk werkland of de exceptieregel (het land waarmee een werknemer het meest is verbonden) stand (zie art. 8 Rome-I). De rechtspraak is vooraansnog verdeeld. Zie Rechtbank Noord-Nederland 15 november 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4935, Rechtbank Midden-Nederland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2294 en Rechtbank Midden-Nederland 22 mei 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:2295.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:472&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 januari 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:204

Rubriek: pensioen en scheiding/DGA/Externe uitvoering

Samenvatting: oordeel in lijn van de vaste rechtspraak rond externe uitvoering van de rechten van de ex-partner van een DGA op het pensioen opgebouwd in eigen beheer. In dat verband werd bevestigd dat onderdekking moet worden vastgesteld op basis van het uitgangspunt dat zowel het pensioen van de DGA zelf als de rechten van de ex-partner extern worden ondergebracht. In het kader

van de liquiditeitstoets dient te worden uitgegaan van de situatie op de datum van daadwerkelijke externe uitvoering, echter zonder rekening te houden met de verdere verdien capaciteit van de DGA en toekomstige te behalen rendement.

Annotatie: deze uitspraak brengt een verdere verfijning aan op de rechtspraak rond externe uitvoering van de rechten van de ex-partner van de DGA op diens pensioen in eigen beheer. Die verfijning is dat de liquiditeitspositie van de BV statisch moet worden getoetst naar de datum van daadwerkelijke externe uitvoering. Een uitzondering op de regel zou kunnen gelden indien sprake zou zijn geweest van onbehoorlijk bestuur (het illusoir maken van de pensioenrechten van de ex-partner door de DGA door ernstig verwijtbaar persoonlijk handelen van de DGA in het kader van het besturen van de BV). Een verdere nuancering die bleek in de vervolguitspraak (zie de tweede link hieronder) is dat de kostenopslagen die een verzekeraar in rekening brengt in het kader van berekening van de onderdekking uitsluitend voor de ex-partner in aanmerking moeten worden genomen. Zie Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 december 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:4202, PJ 2021/28 met aant. van mijn hand (zie voor die uitspraak de tweede link hieronder, voor de annotatie verwijs ik naar PJ 2021/28). In de derde uitspraak van 9 mei 2019 had het hof geoordeeld dat er geen aanleiding was om voor de berekening van het recht op uitbetaling van ouderdomspensioen volgens de WVPS van een andere periode uit te gaan dan de opbouw van ouderdomspensioen tijdens huwelijk. De uitspraak van 22 september 2016 en de uitspraak van 20 april 2017 betroffen de benoeming van de deskundige.

Klik op de links hieronder voor de uitspraken

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2019:204&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2020:4006&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2019:1782&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2016:4202&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2017:1752&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 25/1 – 31/1

Rechtbank Limburg 13 januari 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:376

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverevening/erfrecht

Samenvatting: verhaal van achterstallige betalingen uit hoofde van pensioenverevening op de erfgename van de overleden vereveningsplichtige mogelijk omdat deze werd geacht de nalatenschap te hebben aanvaard, beroep op verjaring en rechtsverwerking afgewezen. Correctie op grond van het onaanvaardbaarheidsleerstuk dat niet de bruto achterstallige bedragen behoeven te worden betaald, maar de geschatte corresponderende netto bedragen omdat het onaanvaardbaar zou zijn als de erfgename zou moeten bewerkstelligen dat over achterliggende jaren alsnog aftrek voor de betalingen uit hoofde van pensioenverevening ten laste van de overleden vereveningsplichtige wordt verkregen.

Annotatie: een praktische oplossing voor de belastingproblematiek, maar wel een oplossing met een groot vraagteken. Kunnen de "netto" bedragen onbelast door de erfgename worden betaald? Mogelijk wel als daaraan de titel van schadevergoeding toekomt, maar daarvoor geeft de uitspraak van de rechtbank niet direct duidelijke aanknopingspunten. Indien de nalatenschap niet toereikend is om de bedragen waartoe werd veroordeeld te voldoen, is de uitkomst voor de erfgename wrang. Goed onderzoek is wenselijk alvorens een nalatenschap wordt aanvaard, want als deze eenmaal is aanvaard, kun je niet meer terug!

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBLIM:2021:376&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Midden-Nederland 20 januari 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:202, PJ 2021/38

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/aansluiting

Samenvatting: bij de uitleg van een verplichtstellingsbesluit gaat het niet om het opvullen van een hiaat in de tekst van het verplichtstellingsbesluit of de toepassing van een open norm en toetsing aan de redelijkheid en billijkheid, maar om uitleg van de bewoordingen. Als verschillende tekstinterpretaties mogelijk zijn, dient de rechter te beslissen. Het belang van de werkgever bij duidelijkheid (en daarom restrictieve uitleg) weegt niet zonder meer zwaarder dan het belang van de werknemer bij het pensioen van het bedrijfstakpensioenfonds en het belang van het pensioenfonds zelf. Uitleg van het begrip "behandeling" door aansluiting te zoeken bij art. 7:446 BW (definitie overeenkomst inzake geneeskundige behandeling). Uitleg van het begrip "zelfstandige vrije beroepsbeoefenaar" aan de hand van de betekenis in het maatschappelijk verkeer. Het begrip ziet naar dagelijks taalgebruik op zelfstandig en onafhankelijk voor eigen rekening en risico werken. PFZW mocht de uitzondering voor de zelfstandige vrije beroepsbeoefenaar beperkt opvatten in die zin, dat voor een vrije beroepsbeoefenaar met ondersteunend personeel dat geen zorg levert de uitzondering blijft gelden, maar de uitzondering niet meer geldt indien de vrije beroepsbeoefenaar personeel in loondienst heeft dat ook zorg verleent (zowel wanneer de vrije beroepsbeoefenaar het personeel als natuurlijke persoon in dienst heeft of via een BV waarvan deze de DGA is).

Annotatie: beperkt tot het belang voor de rechtsontwikkeling blijkt uit deze zaak dat voor de uitleg van begrippen in een verplichtstellingsbesluit aanknoping kan worden gezocht bij de betekenis van woorden in andere wetgeving of de betekenis in het algemeen spraakgebruik. Dit sluit aan bij de algemeen gebruikelijke formulering van objectieve uitleg, inhoudend dat het aankomt op de betekenis van de gebruikte bewoording die naar objectieve maatstaven uit de bewoordingen en de toelichting daarop volgt en waarbij onder meer acht kan worden geslagen op elders in het besluit gebruikte formuleringen (zie o. 5.2). Voor de uitleg van "behandeling" en "zelfstandige vrije beroepsbeoefenaar" is aangeknoopt bij betekenis van die bewoordingen in het maatschappelijk verkeer, waarbij voor "behandeling" werd aangeknoopt een wettelijke regeling waarin dat woord is gedefinieerd (dat was geen aanknoping bij elders in het verplichtstellingsbesluit gebruikte bewoordingen). In deze zaak werd een beroep gedaan op het "duidelijkheids criterium"(zie o. 3.2), maar daarop wordt door de rechtbank niet expliciet ingegaan.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2021:202&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 1/2 - 7/2

Rechtbank Oost-Brabant 21 december 2021, ECLI:NL:RBOBR:2021:6368

Rubriek: WW/anticumulatie/samenloop

Samenvatting: het pensioen van eiser (werkzaam in twee deeltijdbetrekkingen, deeltijdpensioen van PMT grotendeels uit hoofde van een van die dienstverbanden) gold als inkomen in verband met arbeid in de zin van art. 3:5, lid 4, aanhef en onder a AIB; hoofdregel: pensioen uit dienstbetrekking komt in mindering op de WW en deze hoofdregel dient restrictief te worden uitgelegd; uitzondering voor deeltijdpensioen van art. 3:5, lid 5 AIB niet van toepassing omdat zijn loon tot de pensioendatum werd betaald (ook al was hij vrijgesteld van werkzaamheden) zodat geen sprake was van inruil van werktijd voor het verkrijgen van pensioen; uitzondering voor (pre)pensioen uit vorige dienstbetrekking van art. 3:5, lid 7 niet van toepassing omdat het pensioen niet inging voor het aangaan van een van de twee deeltijd-dienstbetrekkingen; uitzondering dat het pensioen al bij de vaststelling van een eerdere WW-uitkering in aanmerking was genomen niet van toepassing omdat de volledige WW aan de twee actuele dienstverbanden werd ontleend; beroep op schending van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur bij het wijzigen van het AIB vanaf 1 mei 2018 gepasseerd evenals het beroep op het vertrouwensbeginsel.

Annotatie: een ingewikkelde uitspraak in een ingewikkelde situatie van twee parallel lopende deeltijd-dienstverbanden die gelijktijdig eindigen op basis van een vaststellingsovereenkomst na een periode van op non-actiefstelling. De zaak roept de vraag op of de werknemer de vroegere werkgevers nog kan aanspreken uit hoofde van goed werkgeverschap/schending informatieplicht in het kader van het aangaan van de vaststellingsovereenkomst. De vraag is immers of de werkgever het korten van de WW had kunnen of moeten voorzien en de werknemer had moeten informeren, of dat de werknemer daarnaar zelf onderzoek had moeten doen. Daarbij kan nog een rol spelen of de werknemer werd bijgestaan bij het aangaan van de vaststellingsovereenkomst. Zie uit mijn overzichten ook Rechtbank Zeeland-West-Brabant 7 maart 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:1663, CRvB 6 september 2017, ECLI:NL:CRVB:2017:2864, CRvB 21 februari 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:558, CRvB 14 november 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3630, CRvB 14 november 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3630, CRvB 24 september 2019, ECLI:NL:CRVB:2019:3116, PJ 2019/137 met aantekening van mijn hand en tot slot CRvB 19 februari 2020, ECLI:NL:CRVB:2020:374 (uitgebreid geannoteerd in mijn overzicht over 2020). Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOBR:2020:6368&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Den Haag 27 januari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:179, PJ 2021/[**NUMMER**]

Rubriek: pensioen en scheiding/DGA/Externe uitvoering

Samenvatting: Concrete bepaling van het bedrag dat door de BV van een DGA beschikbaar moet worden gesteld voor externe uitvoering van de rechten van de

ex-partner van de DGA op het pensioen in eigen beheer van de DGA met inachtneming van het onderdekkingsarrest (HR 14 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:693, PJ 2017/87 met aant. W.P.M. Thijssen; de hier geannoteerde zaak betreft de verwijzing) en het peildatumarrest van de Hoge Raad (HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:276).

Annotatie: zie mijn uitvoerige annotatie bij PJ 2021/[nummer].

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:179&showbutton=true&keyword=pensioen>

Klik op de link hieronder voor de annotatie in PJ

[link; nog te verschijnen]

Rechtbank Noord-Nederland 18 december 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:5671

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverrekening/pensioenverevening

Samenvatting: huwelijkse voorwaarden uit 1986. Levensloopregeling geldt niet als pensioen in de zin van de huwelijkse voorwaarden zodat de waarde dient te worden verrekend omdat deze polis in een gemeenschap viel. Lijfrentepolis gold als pensioen (na uitvoerige bewijslevering) zodat de waarde niet behoefde te worden verrekend omdat deze buiten een gemeenschap viel. Omdat pensioen *verrekening* was uitgesloten, maar gezien de huwelijkse voorwaarden het Boon/Van Loon-arrest (pensioenverrekening) niet van toepassing zou zijn geweest, werd geoordeeld dat pensioen *verevening* was uitgesloten.

Annotatie: de rechtbank kwam kennelijk tot dit oordeel omtrent uitsluiting van pensioenverevening omdat de bepaling omtrent uitsluiting van pensioenverrekening anders geen betekenis zou hebben gehad bij het opstellen van de huwelijkse voorwaarden in 1986, omdat pensioenverrekening slechts geldt indien pensioenrechten in een gemeenschap vallen. De vraag is of destijds wellicht niet over het hoofd is gezien dat pensioenverrekening so wie so niet zou gelden of de bepaling declaratoir was bedoeld.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNNE:2018:5671&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Rotterdam 20 januari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:595, PJ 2021/46 met aant. B.M.M. van der Goes

Rubriek:

bedrijfstakpensioenfondsen/aansluiting/advisering/werkingssfeer(onderzoek)

Samenvatting: pensioenadviseur voert werkingssfeeronderzoek uit en concludeert dat de werknemers van de opdrachtgever (de werkgever) niet onder de werkingssfeer van een bedrijfstakpensioenfonds vallen. Aanschrijving door BPF Zoetwaren dat met terugwerkende kracht moet worden aangesloten. Regeling met BPF Zoetwaren dat voor de toekomst vrijwillig wordt aangesloten, voor het verleden werd vrijstelling op grond van eigen CAO verleend onder de voorwaarde dat de werkgever BPF Zoetwaren zou vrijwaren van "geen premie, toch pensioen"-vorderingen. Pensioenadviseur aansprakelijk voor de eventuele schade vanaf de datum van het onjuiste advies omdat toerekenbaar werd tekortgekomen in het kader van het uitvoeren van het werkingssfeeronderzoek.

Annotatie: de rechtbank overwoog dat de werkgever had mogen verwachten dat de pensioenadviseur een volwaardig werkingssfeeronderzoek zou verrichten omdat deze daartoe is gehouden op grond van de Leidraad pensioenadvisering

van de AFM. Kwesties als deze komen in de praktijk veel voor, maar leidden voor zover mij bekend niet eerder tot een gepubliceerde rechterlijke uitspraak.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:595&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Limburg 20 november 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:10518

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/aansluiting

Samenvatting: ABP vordert met terugwerkende kracht pensioenpremies voor ex-werknemers van een werkgever met een WW-uitkering. Werkgever stelt dat dit strijdig is met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur en dat dit naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Omdat de vorderingen van ABP in overeenstemming zijn met het (uitvoerings)reglement van ABP gaan de stellingen van de werkgever niet op.

Annotatie: het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement van een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds gelden als wetgeving. De lat voor het niet toepassen daarvan op grond van het onaanvaardbaarheidsleerstuk ligt hoog. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur komen niet in beeld, omdat ABP in het kader van de premievordering niet als bestuursorgaan handelde. Er gaan wel geluiden op dat een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds ook in het kader van handhaving (aansluiting en premiebetaling) als bestuursorgaan zou moeten gelden, maar mij is geen rechtspraak bekend waarin dat werd gevolgd.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBLIM:2019:10518&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 8/2 – 14/2

Rechtbank Den Haag 10 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:944, PJ 2021/37

Rubriek: IORP-II/buffers/FTK/kortingen

Samenvatting: Is artikel 15 IORP II onjuist omgezet in de Nederlandse Pensioenwetgeving? Artikel 15 lid 1 IORP II verplicht pensioenfondsen die zelf biometrische risico's verzekeren of die het beleggingsrendement of de hoogte van de pensioenuitkering garanderen aanvullende activa bij wijze van buffer aan te houden. Vraag of de artikelen 131 en 132 Pensioenwet (waarin de buffereisen zijn geregeld) ten onrechte gelden voor alle pensioenfondsen, ongeacht het type pensioenregeling dat wordt uitgevoerd. Volgens eiseressen gelden die artikelen ten onrechte daarmee ook voor pensioenfondsen die (uitsluitend) een zogenoemde CDC- of premieovereenkomst uitvoeren, terwijl deze pensioenfondsen geen biometrische risico's (risico's in verband met levensverwachting, overlijden en arbeidsongeschiktheid) dragen. Vorderingen worden afgewezen, onder meer omdat niet in geschil is dat er op dit moment in Nederland geen pensioenfondsen zijn die uitsluitend premieovereenkomsten uitvoeren waarbij geen biometrische risico's zijn verzekerd.

Annotatie: overwogen werd nog dat een pensioenfonds dat een premieovereenkomst uitvoert slechts dan in het geheel geen biometrische risico's draagt indien een verbeterde premieovereenkomst (met een variabele pensioenuitkering op basis van doorbeleggen na de pensioendatum) wordt uitgevoerd. Ten overvloede overwoog de rechtbank nog dat de procedure

kennelijk werd gevoerd vanuit de gedachte dat indien de buffers voor het dragen van biometrische risico's niet zouden behoeven te worden aangehouden, kortingen achterwege hadden blijven en mogelijk had kunnen worden geïndexeerd. De rechtbank achtte dat niet bewezen. De uitspraak lijkt juist, zeker indien het pensioenfondsen betreft die niet mogen ringfencen, omdat dan het vermogen aangehouden ter dekking van de verplichtingen uit hoofde van onderbrenging van een premieovereenkomst (waarvan zou kunnen worden gesteld dat een buffer achterwege kan blijven indien sprake is van een verbeterde premieovereenkomst) niet kan worden afgescheiden van het vermogen aangehouden ter dekking van de verplichtingen uit hoofde van een uitkeringsovereenkomst.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2021:944&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 15/2 – 21/2

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 9 februari 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:354

Rubriek: pensioen en scheiding/alimentatie/bijzonder partnerpensioen/externe uitvoering

Samenvatting: veroordeling van de BV van een overleden DGA tot betaling van € 800.000 als koopsom voor externe uitvoering van het bijzonder partnerpensioen gezien de onvoldoende betwisting van het door de pensioenadviseur van de bijzondere partner berekende bedrag. Daarbij werd mede in aanmerking genomen dat de BV het ouderdompensioen niet meer behoefde uit te keren. Het feit dat het bijzonder partnerpensioen veel hoger was dan de alimentatie die de DGA bij leven was verschuldigd, deed niet ter zake.

Annotatie: een feitelijke uitspraak die voor de rechtsontwikkeling minder van belang is omdat niet over rechtsvragen werd geoordeeld. Juist is dat geensamenhang bestaat tussen de hoogte van bijzonder partnerpensioen en bij leven betaalde alimentatie. Alimentatie hangt onder meer af van het inkomen (de -veelal fictieve- draagkracht), terwijl de hoogte van bijzonder partnerpensioen ook in sterke mate wordt bepaald door het arbeidsverleden. Ik merk overigens op dat in buitenlandse pensioenregeling wel voorkomt dat uitsluitend recht bestaat op bijzonder partnerpensioen, als ten tijde van het overlijden van de alimentatieplichtige (wettelijk) recht op alimentatie bestaat.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHSHE:2021:354&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Den Haag 9 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:136, PJ 2021/34 met aant. T. Huijg

Rubriek: uitvoeringsovereenkomst

Samenvatting: werkgever Campina zegt uitvoeringsovereenkomst met het eigen ondernemingspensioenfonds op en brengt de pensioenopbouw voor nieuwe werknemers bij een andere pensioenuitvoerder onder. De opzegging van de uitvoeringsovereenkomst wordt in lijn van HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134 inzake Alcatel Lucent beoordeeld. Geen leemte in de uitvoeringsovereenkomst noodzakelijk om tot een schadevergoedingsplicht te

kunnen concluderen. Uitputtende regeling in een uitvoeringsovereenkomst van de gevolgen van beëindiging belemmert evenmin dat tot een aanvullende vergoeding kan worden veroordeeld. Onder meer omdat sprake was van reservetekort en een herstelsituatie en voortzetting van de premiebetaling zou hebben bijgedragen aan herstel (omdat de premie bufferopslagen bevatte), oordeelde het hof dat de uitvoeringsovereenkomst niet rechtmatig kon worden opgezegd zonder betaling van (schade)vergoeding. Daarbij speelde een rol dat naast de pensioenovereenkomsten ondergebracht bij het pensioenfonds pensioenovereenkomsten ondergebracht bij een verzekeraar bestonden en dat aan de verzekeraar wel aanzienlijk was bijbetaald voor instandhouding van het indexatieperspectief. Door zo te handelen, handelde de werkgever in strijd met het goed werkgeverschap. Uitvoerbaar bij voorraadverklaring van het arrest.

Annotatie: de Alcatel Lucent zaak heeft nimmer tot een arrest na verwijzing geleid. Deze zaak geeft zicht op de feitelijke weging van omstandigheden die een rol kunnen spelen bij de afweging of opzegging van een uitvoeringsovereenkomst tot een buiten contractuele bijbetalingsverplichting leidt. Opmerkelijk is toch wel dat daarbij op basis van het goed werkgeverschap wordt meegewogen hoe de werkgever handelde ten aanzien van een uitvoeringsovereenkomst met een andere pensioenuitvoerder, omdat het goed werkgeverschap geen norm is die behoort te worden meegewogen in het kader van de afwikkeling van een uitvoeringsovereenkomst. Kennelijk geschiedde dit meewegen indirect via het onaanvaardbaarheidsleerstuk (reflexwerking van het goed werkgeverschap) waarbij dan een rol moet hebben gespeeld dat de belangen van het pensioenfonds de facto de belangen van de (gewezen) werknemers van de werkgever zijn.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:136&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Rotterdam 20 januari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:1165

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverrekening/rechtsverwerking

Samenvatting: huwelijk in 1974 in algehele gemeenschap van goederen, echtscheiding in 1983. Pensioenverrekening gevorderd bij e-mail in 2019. Uit het feit dat ten tijde van de echtscheiding niet over pensioen is gesproken terwijl onduidelijk is of destijds advocaten waren betrokken die over pensioenverrekening hadden kunnen informeren, kan geen rechtsverwerking ten aanzien van pensioenverrekening worden afgeleid. Verzoek brieven uit 2009 en 2013 over te leggen waaruit zou moeten blijken of pensioenverrekening in die periode aan de orde was. Mogelijkheid geboden de stelling dat alsnog verrekening tot een onaanvaardbaar rechtsgevolg ("onredelijke benadeling") leidt te onderbouwen. Overweging ten overvloede dat in elk geval uit hoofde van pensioenverrekening zal moeten worden betaald vanaf de datum van de e-mail uit 2019 waarbij pensioenverrekening werd gevorderd.

Annotatie: de overweging ten overvloede lijkt een duidelijke functie te hebben: de verrekeningsplichtige kan al vast rekening houden met een te verrichten betaling met terugwerkende kracht, waartoe bij een later eindvonnis zal worden veroordeeld. Opmerkelijk is dat geen beroep werd gedaan op de regeling omtrent "overgeslagen goederen", al was het maar om een beroep op verjaring de pas af te snijden. Zie art. 3:179 BW.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1165&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 16 februari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:1510, PJ 2021/35 met aant. B. Degelink

Rubriek: pensioenovereenkomst/eenzijdige wijziging/incorporatie/
werknemerspremie

Samenvatting: eenzijdige wijziging langlopende pensioenovereenkomsten die inhielden dat geen werknemerspremie was verschuldigd door introductie werknemerspremie (naast andere wijzigingen, ook verbeteringen). Standpunt werkgever dat indien de invoering van de werknemerspremie geen stand houdt de gehele regelingswijziging vervalt niet gevolgd, mede omdat door de werkgever geen instemming met een totaalpakket was gevraagd. Pensioenovereenkomsten bevatten zelf geen eenzijdig wijzigingsbeding, de wijzigingsbevoegdheid voor het bestuur van het ondernemingspensioenfonds in het pensioenreglement van het pensioenfonds kwalificeert volgens objectieve uitleg daarvan niet als eenzijdig wijzigingsbeding voor zover het pensioenreglement in individuele arbeidsovereenkomsten was geïncorporeerd. Geen verplichting voor de werknemers de werknemerspremie te accepteren in het licht van de onaanvaardbaarheidstoets gezien de grootte van de inkomensteruggang die het gevolg was.

Annotatie: de vraag of de werknemers verplicht waren de werknemerspremie te accepteren werd beantwoord in het licht van de Stoof/Mammoet-doctrine. Instemming van de OR gaf niet de doorslag. De uitspraak bevestigt het recht van "cherry picking" voor werknemers bij wijziging van arbeidsvoorwaarden (met als uitzondering indien een wijziging van arbeidsvoorwaarden uitdrukkelijk als pakket wordt aangeboden).

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:1510&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 9 februari 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:458

Rubriek: WWZ/Billijke vergoeding/pensioenschade

Samenvatting: bij de vaststelling van de billijke vergoeding in verband met onredelijk ontslag schattenderwijs rekening gehouden met 50% van de pensioenschade over de periode tot de pensioendatum, omdat rekening werd gehouden met de mogelijkheid voor de werknemer een andere baan te vinden uit hoofde waarvan weer pensioenopbouw zou worden gerealiseerd.

Annotatie: bij de vaststelling van een billijke vergoeding in verband met onredelijk ontslag kan pensioenschade een rol spelen. Bij de toekenning van een reguliere transitievergoeding speelt pensioenschade geen rol. Een belangrijk verschil. Zie onder meer HR 30 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1187 en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 31 maart 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:2800.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2021:458&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 22/2 – 28/2

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 februari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:1686

Rubriek: pensioenovereenkomst/streefregeling/affinanciering

Samenvatting: verzekeringnemer had geen recht op vaste pensioenuitkeringen op basis van een eindlooppensioenregeling, maar slechts op een gegarandeerd kapitaal tegen een vaste premie. De hoogte van de pensioenuitkeringen, die van dit kapitaal op de pensioendatum kunnen worden ingekocht, is afhankelijk van de stand van de rekenrente en de levensverwachting op de pensioendatum. Verzekeringnemer baseerde zijn vorderingen inhoudend dat het verzekerde kapitaal jaarlijks zou moeten worden herkend en afgefinancierd tot zodanig niveau dat het tijdsevenredige eindlooppensioen steeds zou kunnen worden ingekocht op zijn pensioenovereenkomst, de PSW-2000, de brief van de PVK van 8 september 2004 en de circulaire van de PVK van 20 december 2000, beide inzake streefregelingen met toegezegd pensioen en de Pensioenwet. Verzekeringnemer werd daarin niet gevolgd omdat in de pensioenovereenkomst werd verwezen naar de polisvoorwaarden waaruit bleek welk kapitaal zou worden verzekerd.

Annotatie: verzekeringnemer nam het standpunt in dat de pensioenovereenkomst van (ver) vóór 2000 (maar van na invoering van de PSW-1987) diende te worden opgevat als een pensioenovereenkomst die recht gaf op toegezegd eindlooppensioen, mede omdat de affinancieringsregeling van de PSW-1987 in de pensioenovereenkomst was verwerkt (zodat in de visie van de verzekeringnemer geen sprake kon zijn van een zuivere beschikbare premieregeling). Gevolg zou zijn dat het kapitaal vanaf 2000 jaarlijks zou moeten worden afgefinancierd op grond van de PSW-2000, geïnterpreteerd volgens de standpunten die de Pensioen- en Verzekeringskamer daaromtrent had ingenomen, en dat vanaf 2009 (vanaf het verstrijken van de termijn voor implementatie van de Pensioenwet in verzekerde pensioenregelingen) sprake zou zijn van een uitkeringsovereenkomst (eindlooppensioenregeling). Dat ging niet op omdat het hof de polisvoorwaarden als geïncorporeerd in de pensioenovereenkomst beschouwde. Kantoorzaak.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:1686&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Noord-Holland 30 december 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:11631

Rubriek: pensioenovereenkomst/uitleg/premie

Samenvatting: vaststellingsovereenkomst inzake de beëindiging van een arbeidsovereenkomst inhoudend dat de pensioenopbouw tot de pensioendatum wordt voortgezet, de toekomstige werknemerspremie op de beëindigingsvergoeding wordt ingehouden en de totale premie door de werkgever aan het pensioenfonds (van Tata Steel) wordt betaald. Werknemer gaat vervroegd met pensioen. Werkgever betaalt de resterende toekomstige werknemerspremie die nog zou zijn afgedragen indien de werknemer niet met vroegpensioen zou zijn gegaan aan de werknemer. De werknemer ging er van uit dat de totale werknemerspremie en werkgeverspremie ten tijde van het eindigen van de arbeidsovereenkomst aan het pensioenfonds zou zijn vooruitbetaald en vordert (verkort weergegeven) dat dit alsnog gebeurt. Haviltex-uitleg. De Kantonrechter volgt het standpunt van de werkgever dat bedoeld was dat de werkgever de pensioenpremie maandelijks tot de pensioendatum zou voldoen, dat dit door de vroegpensioenering niet meer mogelijk was en dat het

resterende bedrag aan werkgeverspensioenpremie niet meer behoefde te worden voldaan (op de rechtsgrond van nakoming of schadevergoedingsplicht). Geen ongerechtvaardigde verrijking van de werkgever, omdat het besluit om met vroegpensioen te gaan door de werknemer werd genomen. Geen schending waarschuwplicht werkgever omdat ten tijde van het sluiten van de beëindigingsovereenkomst niet over vroegpensionering is gesproken.

Annotatie: het effect van de uitspraak is dat de werkgever in die zin wordt "verrijkt" dat de werkgeverspremie over de periode tussen de vroegpensioendatum en de oorspronkelijke pensioendatum niet meer hoeft te worden voldaan. Het oordeel lijkt echter te berusten op toepassing van wetgeving die stand kan houden. Over de feiten zou m.i. ook moeilijk anders kunnen worden geoordeeld. "Rechtstreekse" betaling betekent niet per se onmiddellijke betaling, maar op basis van Haviltex-uitleg kan bezwaarlijk worden geconstrueerd dat onmiddellijke betaling was bedoeld omdat pensioenpremie vanuit fiscale optiek niet kan worden vooruitbetaald zonder draconische sancties die ook de werknemer raken. Daarop was geen beroep gedaan.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNHO:2020:11631&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 februari 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:1692
Rubriek: pensioenovereenkomst/uitleg/toeslagverlening/indexering/overrente
Samenvatting: uitlopen indexering na het eindigen van een uitvoeringsovereenkomst met een verzekeraar nadat geen overrente voor indexering meer beschikbaar werd gesteld. In hoger beroep stond tussen partijen vast dat sprake was van voorwaardelijke indexering die terecht eindigde nadat geen overrente meer beschikbaar kwam. Verjaringstermijn voor vordering tot nakoming indexering bedraagt 5 jaar, in casu was sprake van stuiting omdat het recht op het instellen van een nakomingsvordering ondubbelzinnig was voorbehouden. Bleef over het geschil over de vraag of indien in enig jaar sprake was van een surplus aan overrente nadat de geambieerde index was verleend, dat surplus aan de werkgever verviel of moest worden gereserveerd met het oog op de mogelijkheid dat de overrente in latere jaren ontoereikend zou zijn om de geambieerde index toe te kennen. Het hof leidt uit de tekst dat de overrente die beschikbaar "komt" voor indexering wordt aangewend af dat een surplus aan de werkgever vervalt en oordeelde dat dit niet tot een onaanvaardbaar rechtsgevolg leidt. Wel diende de fout van de verzekeraar om de overrente ten onrechte ook aan te wenden voor indexering van actieven te worden hersteld door betaling van schadevergoeding (nader op te maken bij staat).

Annotatie: een feitelijke uitspraak waarin veel afhing van het gebruik van het woord "komt". Aan te raden valt uitdrukkelijk vast te leggen wat met een surplus gebeurt. Vgl. Gerechtshof Amsterdam 30 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:2043, PJ 2017/117 met aantekening van mijn hand.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:1692&showbutton=true&keyword=pensioen>

CBB 23 februari 2021, ECLI:NL:CBB:2021:169, PJ 2021/32

Rubriek: toezicht/MVEV/DC-kring APF

Samenvatting: Pensioenwet artikel 141; Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen artikel 11 lid 5; Verzoek om ontheffing van het minimum vereist eigen vermogen (MVEV) ten behoeve van (startende) DC-kring voor de MVEV-component overlijdensrisico. DNB heeft in redelijkheid kunnen besluiten om de gevraagde volledige ontheffing niet te verlenen, maar de MVEV-component te maximaleren op 1% van de technische voorzieningen. De herverzekering van het overlijdensrisico door appellante noopt niet tot een verdergaande (volledige) ontheffing van de MVEV-component overlijdensrisico. Hoger beroep ongegrond.

Annotatie: ondanks het feit dat het overlijdensrisico was verzekerd, betekent dit sedert het schrappen van de situatie van "herverzekering" in art. 131, lid 1, onder a Pensioenwet vanaf 2012 niet dat geen MVEV-eis meer kan worden gesteld aan de dekking van het overlijdensrisico binnen een DC-kring van een APF.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:CBB:2021:169&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Rotterdam 26 februari 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:1485 e.a., PJ 2021/43

Rubriek: overgang verzekeringsportefeuille/termijnoverschrijding

Samenvatting: bezwaar tegen besluit van DNB om in te stemmen met de overgang van de verzekeringsportefeuille van Optas naar AEGON op basis van een juridische fusie te laat ingesteld. Termijn van 2 weken na verschoonbare termijnoverschrijding niet gehaald. Volgens vaste rechtspraak (bijvoorbeeld de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 12 februari 2019, ECLI:NL:CBB:2019:62 en van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 25 februari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:556) dient een belanghebbende die niet door middel van kennisgeving of publicatie op de hoogte is gesteld van een op juiste wijze bekendgemaakt besluit, in beginsel binnen twee weken nadat hij van het bestaan van dat besluit op de hoogte is geraakt daartegen op te komen. De wettelijke termijn vangt niet opnieuw aan.

Annotatie: de termijnen in het bestuursrecht zijn hard en in vergelijking met verjaringstermijnen in het civiele recht erg kort.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1485&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1486&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1487&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1488&showbutton=true&keyword=pensioen>

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1489&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 1/3 – 7/3

HR 6 november 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2770

Rubriek: onderscheid/toetredingsvoorwaarden

Samenvatting: toepassing Barber-rechtspraak. Stewardess maakt over de periode van 1953 (het jaar waarin ze stewardess werd) tot 1981 (de vroegpensioendatum) aanspraak op gelijke pensioenopbouw aan mannelijke collega's die betere pensioenopbouw hadden; functie vergelijkbaar; beperking van de werking in de tijd van het Barber-arrest niet van toepassing; stewardess had aanspraak op gelijke pensioenopbouw als mannelijke collega's over de periode 8 april 1976 tot haar pensioendatum. In dat verband werd geoordeeld dat haar functie inhoudelijk gelijkwaardig was aan die van de mannelijke collega's, hoewel de functie aanduidingen verschilden. De Hoge Raad gaf de volgende onderbouwing. Blijkens het arrest van het HvJEG van 8 april 1976 in de zaak Defrenne kan op de rechtstreekse werking van art. 119 EG-Verdrag geen beroep worden gedaan ter staving van loonaanspraken voorafgaand aan de dag waarop dit arrest is uitgesproken. Voor pensioenaanspraken is een verdere beperking in de tijd aangebracht door voormeld arrest Barber, zoals verduidelijkt in HvJ EG 6 oktober 1993, zaak C-109/91 (Ten Oever), Jurispr. 1993, p. I-4879. Deze beperking geldt evenwel niet voor het recht op aansluiting bij een bedrijfspensioenregeling, zoals volgt uit arresten Vroege en Fisscher.

Annotatie: hoe zat het ook weer? Defrenne/Sabena II 8 april 1976 gaf aanspraak op gelijke beloning mannen en vrouwen onder art. 119 EG-Verdrag; Barber 17 mei 1990 hield in dat dit vanaf die datum ook gold voor pensioenopbouw; Vroege 28 september 1994 hield in dat de beperking in de terugwerkende kracht van Barber niet gold voor toetredingsvoorwaarden (in casu de voorwaarde dat een voltijd arbeidsovereenkomst werd aangegaan). De ratio was dat de 4^e Richtlijn niet zag op toetredingsvoorwaarden zoals werken in deeltijd, zodat ten aanzien van toetredingsvoorwaarden niet het vertrouwen was gewekt dat gelijke behandeling van mannen en vrouwen niet reeds vanaf 8 april 1976 verplicht zou zijn. Vanwege die laatste uitspraak diende de stewardess vanaf 8 april 1976 gelijk aan haar mannelijke collega's te worden behandeld. Mij is niet duidelijk waarom deze zaak uit 1998 in 2021 alsnog wordt gepubliceerd. Voor een overzicht van de rechtspraak verwijs ik naar mijn artikel "*Discriminatie in pensioenregelingen: het eind van een rechtsontwikkeling in zicht*", Advocatenblad 9 december 1994, p. 1000v.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:1998:ZC2770&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Den Haag 23 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:303

Rubriek: leeftijdsonderscheid/sociaal plan/collectief ontslag/afvloeiingsregeling/aftoppingsregeling

Samenvatting: vervolg op zaak over aftoppingsregeling bij ABN AMRO (geen uitkering uit sociaal plan voor werknemers die hun pensioen vervroegd vanaf 62 kunnen laten ingaan). In Hoge Raad 24 januari 2020, ECLI:NL:HR:2020:114 had de Hoge Raad in verband met het noodzakelijkheids criterium als volgt geoordeeld: "*Wat de noodzakelijkheid betreft, dient de rechter te onderzoeken of de bestreden maatregel verder gaat dan noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de nagestreefde doelen en op excessieve wijze afbreuk doet aan de belangen van de werknemers die de bedongen pensioenleeftijd bereiken, waarbij de maatregel in zijn eigen regelingscontext dient te worden geplaatst en rekening moet worden gehouden met zowel het nadeel dat daaraan kleeft voor de betrokken personen als met het voordeel daarvan voor de samenleving in het algemeen en voor de individuen waaruit zij bestaat.*". De rechter dient

terughoudend te toetsen, waarbij het niet uitmaakt of het om een sociaal plan op ondernemingsniveau gaat of op sectorniveau (HvJ EU 6 december 2012, ECLI:EU:C:2012:772 inzake Odar, punt 54). Het is aan de sociale partners die het sociaal plan tot stand hebben gebracht om een evenwicht te bepalen tussen hun respectieve belangen en gebruik te maken van de daarmee geboden flexibiliteit. Daarbij mag echter de beoordelingsmarge niet tot gevolg hebben dat het beginsel van het verbod van discriminatie op grond van leeftijd zinloos wordt (rov. 3.1.3 verwijzingsbeschikking). Het Hof oordeelt op basis van uitvoerige overwegingen dat de aftoppingsregeling stand houdt, onder meer omdat een sociaal plan niet beoogt volledige compensatie van het nadeel dat ontslag betekent te geven, maar het beperken van nadeel.

Annotatie: de aftoppingsregeling bij ABN AMRO was gezien deze uitspraak legitiem, passend en noodzakelijk en hield daarom stand. Voor de rechtspraak is relevant dat de mogelijkheid van pensioenvervroeging in het kader van een sociaal plan voor collectief ontslag onder strikte voorwaarden kan worden ingezet en dat het noodzakelijkheids criterium in het kader van toetsing van de objectieve rechtvaardiging van leeftijdsonderscheid nader door de Hoge Raad is ingevuld.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:303&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Den Haag 23 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:326

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverevening/IPR

Samenvatting: forumkeuze voor Nederlandse rechter voor "*geschillen terzake van de uitleg van de huwelijksvoorwaarden*" leidt niet tot bevoegdheid van de Nederlandse rechter voor geschillen omtrent pensioenverevening. Met deze bepaling kunnen partijen niet hebben bedoeld op pensioengeschillen, omdat ten tijde van het opstellen de huwelijksvoorwaarden de WVPS nog niet in werking getreden en koude uitsluiting werd overeengekomen, zodat pensioenverrekening buiten beeld bleef. De Nederlandse rechter gold evenmin als forum necessitatis. Aan het vereiste dat de zaak voldoende met de rechtssfeer van Nederland is weliswaar voldoen, maar niet aan het vereiste dat het onaanvaardbaar zou zijn indien een buitenlandse rechter de kwestie zou moeten beoordelen. Het feit dat de zaak als gevolg van dit oordeel aan de Spaanse rechter moet worden voorgelegd die naar Nederlands recht zal moeten oordelen maakt dit niet anders.

Annotatie: de lat voor toepassing van de "forum necessitatis"-regeling van art. 9, aanhef en onder c Rv. ligt hoog. Niet voldoende is dat procederen in het buitenland lastig is c.q. lastiger dan in Nederland. Het moet (welhaast) onmogelijk zijn om elders te procederen. Ook in deze zaak gold dat de huwelijksvoorwaarden hadden moeten heroverwogen ten tijde van invoering van de WVPS. Gezien de koude uitsluiting zou uitsluiting van pensioenverevening dan in lijn hebben gelegen van de bestaande huwelijksvoorwaarden, maar de vereveningsgerechtigde zou wel een onderhandelingspositie hebben gehad en op zijn minst de geschillenregeling tot pensioenverevening hebben kunnen uitbreiden. Vanuit internationaal perspectief gezien blijft pensioenverevening een bijzondere rechtsfiguur daar deze geen onderdeel uitmaakt van het huwelijksvermogensrecht.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:326&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 16 februari 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:510

Rubriek: pensioenovereenkomst/uitvoeringsovereenkomst/derdenbeding

Samenvatting: het oordeel werd gevraagd of de bepaling in een uitvoeringsovereenkomst inhoudend dat administratiekosten, beheerkosten en kosten voor overlijdens- en/of arbeidsongeschiktheidsrisico worden onttrokken aan de aan de individuele verzekeringen toegewezen beleggingseenheden door werkt in de pensioenovereenkomst. De werknemer stelde van niet en vorderde de ingehouden bedragen met het gemiste beleggingsrendement aan zijn verzekering zouden worden toegevoegd omdat de inhoudingen niet zouden zijn overeengekomen, althans hij daarover niet zou zijn geïnformeerd. Het hof oordeelt dat de werknemer door zich aan te melden voor de pensioenverzekering op de voet van art. 6:253 BW de betreffende bepaling uit de uitvoeringsovereenkomst te hebben aanvaard. Voor zover sprake was van contractueel verplichte onderdelen slaagt het standpunt dat de werknemer niet was geïnformeerd over de inhoudingen evenmin. Ten aanzien van het niet verplichte onderdeel (premiëvrije pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid) ligt dit in zoverre anders, dat de werknemer navraag omtrent de kosten had kunnen doen, omdat hij had moeten begrijpen dat aan de keuze voor premievrije pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid kosten zouden zijn verbonden. De vorderingen, gegrond op dwaling, toerekenbaar tekortkomen, onrechtmatige daad en vernietigbaarheid van de algemene voorwaarden van de verzekeraar strandden.

Annotatie: daar wellicht de bocht naar het aannemen van een derdenbeding wat kort gemaakt is (aanmelding voor de verzekering zou tot aanvaarding van derdenbeding hebben geleid), doet een verzekeraar er verstandig aan bepalingen omtrent kosten die het onderwerp van deze procedure waren ook op te nemen in de pensioenovereenkomst. Weliswaar is de pensioenovereenkomst een document tussen werkgever en werknemer, maar in de praktijk plegen deze door verzekeraars te worden opgesteld en beschikbaar gesteld als onderdeel van het pensioenproduct dat door de werkgever wordt afgenomen. Indien de pensioenovereenkomst niet meer inhoudt dan incorporatie van het pensioenreglement van de verzekeraar, zouden de bepalingen ook in het pensioenreglement kunnen worden opgenomen.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2021:510&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 8/3 – 14/3

Rechtbank Noord-Nederland 17 december 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:5094

Rubriek: arbeidsongeschiktheid/slapend dienstverband

Samenvatting: slapend dienstverband. Als, zoals in de onderhavige zaak, is voldaan aan de vereisten van artikel 7:669 lid 1 en lid 3, aanhef en onder b, BW voor beëindiging van de arbeidsovereenkomst wegens langdurige arbeidsongeschiktheid, is een werkgever gehouden in te stemmen met een voorstel van de werknemer tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst met wederzijds goedvinden, onder toekenning van een vergoeding aan de werknemer ter hoogte van de wettelijke transitievergoeding. Uit de stukken blijkt naar het oordeel van de kantonrechter evenwel niet dat de werknemer een dergelijk

verzoek heeft gedaan. Het verzoek om de werkgever te veroordelen tot betaling van een schadevergoeding ter hoogte van de transitievergoeding is daarom afgewezen. De verzochte schadevergoedingen wegens pensioenschade en wegens misgelopen arbeidsongeschiktheidspensioenen delen ditzelfde lot.

Annotatie: beroep door werknemer op HR van 8 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1734, de Xella-beschikking, afgewezen omdat door de werknemer geen voorstel tot beëindiging van het dienstverband was gedaan. Weliswaar had de werknemer zijn pensioen vervroegd laten ingaan, maar daaruit vloeide naar het oordeel van de rechtbank geen schade voort, mede omdat de werkgever de betaling van pensioenpremie had voortgezet tot het eindigen van de ziekteperiode.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNNE:2020:5094&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 15/3 – 21/3

Rechtbank Rotterdam 10 maart 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:1622

Rubriek: pensioen en scheiding/pensioenverevening

Samenvatting: in huwelijkse voorwaarden opgemaakt vóór inwerkingtreding van de WVPS is bepaald dat pensioen *verrekening* is uitgesloten. Echtscheiding in 1997. WVPS van toepassing, omdat de WVPS niet uitdrukkelijk werd uitgesloten. Verweer van de vereveningsplichtige dat hij wordt benadeeld door pensioenverevening en niet voldoende assertief is om voor zijn belangen op te komen faalt, omdat bij het achterwege blijven van pensioenverevening juist de vereveningsgerechtigde zou worden benadeeld en de mate waarin een partij voor zijn belangen kan opkomen so wie so geen rol speelt. Beroep op rechtsverwerking faalt eveneens omdat "stilzitten" daarvoor onvoldoende is. Van "stilzitten" is ook sprake als de vereveningsgerechtigde weet dat er een te verevenen pensioen is, maar niets doet. Evenmin sprake van "onaanvaardbaarheid". Van verjaring kan sprake zijn, omdat de rechtspraak omtrent een "overgeslagen goed" bij verevening niet van toepassing is (verevening is geen verdeling; pensioenverrekening). De toepasselijke verjaringstermijn is die van art. 3:308 BW (de verjaringstermijn geldend voor termijnen van periodieke uitkeringen), niet die van art. 3:306 BW (de algemene verjaringstermijn van 20 jaar) of die van art. 3:310 BW (vordering tot schadevergoeding; van een onrechtmatige daad was in het kader van het niet hebben voldaan aan de verplichtingen uit hoofde van de WVPS geen sprake).

Annotatie: het uitsluiten van pensioenverrekening vóór 1 mei 1995 (de datum van inwerkingtreding van de WVPS) hield geen uitsluiting van pensioenverevening in. Pensioenverevening kon slechts worden uitgesloten bij nadere huwelijkse voorwaarden staande huwelijk of bij schriftelijke overeenkomst met het oog op een scheiding. Indien pensioenverevening is uitgesloten treedt m.i. pensioenverrekening daarvoor niet in de plaats, omdat ondanks het uitsluiten van verevening nog wel sprake blijft van pensioen in de zin van de WVPS, die niet in een huwelijksgoederengemeenschap vallen op grond van art. 1:94, lid 2, aanhef en onder b BW. Een bepaling dat naast pensioenverevening ook pensioenverrekening is uitgesloten, biedt zekerheid maar is m.i. op het punt van pensioenverrekening daarom declaratoir. Met de inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022 herhaalt zich

de situatie uit 1995. Indien pensioenverdeling wordt uitgesloten, treden pensioenverevening en/of pensioenverrekening daarvoor m.i. niet in de plaats, maar wie (in mijn ogen declaratoire) zekerheid wenst, doet er goed aan zekerheidshalve naast pensioenverdeling dan ook pensioenverevening en pensioenverrekening uit te sluiten.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBROT:2021:1622&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 1 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2498

Rubriek: pensioenontslag

Samenvatting: een procedure tegen de Orde van Advocaten in het arrondissement Gelderland. Een pensioenontslagbeding dient te worden uitgelegd volgens de Haviltex-maatstaf. Term: "pensioengerechtigde leeftijd" betekende bij aangaan van de arbeidsovereenkomst 65 jaar, maar is na wetwijzigingen mbt AOW en pensioenrichtleeftijd voor meerdere uitleg vatbaar geworden. Partijen hebben dit achteraf nader ingevuld als de AOW-leeftijd en zijn hieraan uitvoering gaan geven. Geen ruimte voor uitleg 'contra proferentem'. Omstandigheden die een rol speelden bij de beoordeling: beide partijen waren juridisch onderlegd, de wijzigingen van de AOW-leeftijd zijn nimmer onderwerp van één op één overleg geweest, de werkneemster was betrokken bij het pensioendossier van de Orde, de Orde had een pensioenadviseur ingeschakeld en er was een voorlichtingssessie geweest over de gevolgen van het verschuiven van de AOW-leeftijd, pas daarna stelde werkneemster zich op het standpunt dat het pensioenontslag aan de oorspronkelijke AOW-leeftijd van 65 jaar zou moeten blijven gekoppeld.

Annotatie: de Orde zou niet kunnen worden gehouden aan een pensioenontslagbeding gekoppeld aan de leeftijd van 65 jaar (de vroegere AOW-ingangsdatum), omdat dan in strijd met de WGBLA zou worden gehandeld.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:2498&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Midden-Nederland 4 maart 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:1034

Rubriek: schuldsanering/afkoop

Samenvatting: afkoop gerichte lijfrenteverzekering in de zin van art. 7:986, lid 4 BW voor bewindvoerder in schuldsanering niet mogelijk op grond van de uitzonderingen opgenomen in de artt. 21 en 21a Fw., op grond van art. 295 Fw. ook van toepassing bij schuldsanering (onredelijke benadeling saniet). Hoofdreel is dat de debiteur met zijn gehele vermogen instaat voor al zijn schulden. Een uitzondering geldt bij onredelijke benadeling van de saniet. Alvorens aan de beoordeling toe te komen of een verzekeringnemer onredelijk wordt benadeeld door het afkopen van een lijfrenteverzekering, dient eerst de vraag beantwoord te worden of de betreffende verzekering een zogeheten 'gerichte lijfrenteverzekering' betreft, als bedoeld in artikel 7:986, lid 4 BW. Wanneer sprake is van een dergelijke verzekering kan deze niet worden afgekocht ten gunste van de schuldeisers in een schuldsaneringsregeling. Artikel 7:986 lid 4 BW wordt als volgt toegelicht. " *In bepaalde gevallen kan contractuele beperking van het afkooprecht ook worden tegengeworpen aan de schuldeisers, de curator en de bewindvoerder. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de zogenaamde*

«gerichte lijfrenten» (...). Dergelijke verzekeringen vormen veelal oudedags- of nabestaandenvoorzieningen waarvan het karakter zozeer lijkt op dat van pensioenen, dat net als bij pensioenaanspraken vervreemding, bezwaring en afkoop niet mogelijk dienen te zijn. Ten aanzien van gerichte lijfrenten is door de wetgever in de wet vastgelegd dat deze niet afkoopbaar dienen te zijn, waarbij mede beoogd werd dat zij buiten het bereik van schuldeisers zouden worden gebracht. Deze voorzieningen dienen niet in gevaar te worden gebracht door het onderhavige wetsvoorstel. (...) Door de eis dat het in aanmerking kunnen nemen van de ter zake voldane premies mede het gevolg is van de uitsluiting van de mogelijkheid van afkoop, vallen slechts die verzekeringen onder de uitzondering waarvan de fiscale wetgever heeft gemeend dat deze niet afkoopbaar dienen zijn." (Kamerstukken II 1999-2000, 19 529, nr. 5, p. 56). Omdat in casu een afkoopverbod in de polisvoorwaarden was opgenomen en de verzekering een gerichte lijfrente was, geen afkoop mogelijk.

Annotatie: wanneer een private oudedags- of partnervoorziening (derde pijler) een met tweede pijler pensioen vergelijkbare functie heeft (waarvan blijkt door een contractueel afkoopverbod) zou sprake zijn van onredelijke benadeling van de saniet als deze in het kader van schuldsanering wordt afgekocht. Dit geldt ook in faillissement. Als in een faillissement geen akkoord wordt bereikt, kunnen de schuldeisers zich later verhalen op de ingegane uitkeringen. Bij schuldsanering bestaat die mogelijkheid niet, vanwege de regeling omtrent de "schone lei". Zie ook mijn annotaties in PensioenJurisprudentie bij PJ 2019/96 en 97.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2021:1034&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Noord-Nederland 16 maart 2021, ECLI:NL:RBNNE:2021:806

Rubriek: pensioenovereenkomst/wijziging/eenzijdige wijziging/zwaarwichtig belang

Samenvatting: behoud middelloonregeling echter met lagere opbouwpercentages in verband met kostenstijging bij aangaan nieuw uitvoeringsovereenkomst. De pensioenregeling werd eenzijdig geweest met een beroep op de kostenstijging. Instemming OR, na door de OR extern ingewonnen advies. De eenzijdige wijziging wordt getoetst aan HR 29 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1864 en HR 20 januari 2020, ECLI:NL:HR:2020:72, beide inzake Fair Play. Overwogen wordt dat niet zelfstandig moet worden getoetst of de werkgever een zwaarwichtig belang had bij de eenzijdige wijziging, maar dient het belang van de werkgever bij de wijziging te worden gewogen tegen het belang van de werknemer bij instandhouding van de oorspronkelijke regeling. Het oordeel luidde dat de eenzijdige wijziging stand hield gezien de financiële belangen die de werkgever bij de wijziging had.

Annotatie: heel concrete toepassing van de Fair Play leer (relatieve toetsing in plaats van absolute toetsing). Absolute toetsing hield in dat afzonderlijk werd getoetst of de werkgever een zwaarwichtig belang bij een eenzijdige wijziging had. Zo niet, dan hield de eenzijdige wijziging geen stand. Indien dat wel het geval was, werd getoetst of desondanks het belang van de werknemer bij instandhouding van de oorspronkelijke regeling zwaarder diende te wegen dan het belang van de werkgever bij de wijziging. Die leer uit de lagere rechtspraak werd met het Fair Play arrest verlaten.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNNE:2021:806&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 22/3 – 28/3

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2745
Rubriek:

- Pensioen en scheiding/DGA/externe uitvoering
- Pensioenovereenkomst/uitleg

Samenvatting: in het kader van de externe uitvoering van de rechten van de ex-partner van een DGA op het pensioen in eigen beheer van de DGA diende het hof de vraag te beantwoorden of de streefregeling/door de belastingdienst als premieovereenkomst aangewezen pensioenregeling van de DGA recht gaf op gegarandeerde pensioenen. Het pensioen was aanvankelijk bijeen verzekeraar ondergebracht op basis van een kapitaalverzekering. Omdat de DGA het rendement vond tegenvallen, was waardeoverdracht naar eigen beheer in de BV gerealiseerd. Uitleg van de pensioenovereenkomst op basis van de Haviltex-formule (HR 13 maart 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4158). Omdat de pensioenovereenkomst niet duidelijk was, werd ook acht geslagen op flankerende relevante stukken. Omdat de ex-partner niet duidelijk maakte of sprake zou zijn van een uitkeringsovereenkomst/eindlooppensioen of middellooppensioen of een streefregeling gedekt door een kapitaalverzekering die recht zou geven op gegarandeerde pensioenen, liep het hof alle varianten na en oordeelde dat sprake was van een premieovereenkomst (geen gegarandeerde pensioenrechten).

Annotatie: omdat de pensioenovereenkomst tot stand kwam tussen een Bv en de DGA/werknemer van die BV, volgde het hof Haviltex-uitleg. De rechten van een partner of ex-partner hangen af van de wijze waarop de pensioenovereenkomst wordt uitgelegd, terwijl de partner geen partij was bij de pensioenovereenkomst en in het algemeen geen rol zal spelen bij de totstandkoming van de pensioenovereenkomst. Desondanks is Haviltex-uitleg voor op basis van één op één onderhandelingen tot stand gekomen pensioenovereenkomsten geïndiceerd omdat de rechten van de partner nu eenmaal accessoir zijn.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:2745&showbutton=true&keyword=pensioen>

Tussenuitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2020:9933&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 16 februari 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:489

Rubriek: pensioen en scheiding/DGA/externe uitvoering/rechtenkorting

Samenvatting: externe uitvoering van de rechten van de ex-partner van de DGA was in een eerdere procedure afgewezen. Ex-partner doet een beroep op gewijzigde omstandigheden, te weten dat de BV nauwelijks nog liquide middelen heeft en vordert wederom externe uitvoering van haar rechten. De vordering wordt afgewezen omdat in de pensioenovereenkomst van de DGA uitdrukkelijk was bepaald dat het pensioen in eigen beheer zou worden uitgevoerd en was voorzien in de mogelijkheid van rechtenkorting (zelfs tot nihil) indien zich binnen

de BV tekorten zouden voordoen. Bovendien had de BV aan haar verplichtingen jegens de ex-partner van de DGA voldaan door haar uit hoofde van pensioenverevening toekomstige bedragen te verrekenen met een rekening-courantschuld van de ex-partner aan de BV.

Annotatie: toch wel een opmerkelijke uitspraak, omdat niet de gebruikelijke vragen of en in hoeverre de solvabiliteitspositie en de liquiditeitspositie van de BV externe uitvoering van de rechten van de ex-partner van de DGA op het pensioen van de DGA mogelijk maakten. Dat het hier anders liep, was omdat deze vragen kennelijk al in een eerdere procedure tot het oordeel hadden geleid dat de BV niet tot externe uitvoering van de rechten van de ex verplicht was, en zich geen relevante nieuwe feiten hadden voorgedaan. Het feit dat de liquiditeitspositie van de BV zou kunnen verslechteren lag besloten in de pensioenovereenkomst. Ook het argument dat de verstandhouding tussen de ex-partners slecht was zette geen zoden aan de dijk, omdat het geen relevante omstandigheid was.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2021:489&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rechtbank Den Haag 25 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1814

Rubriek: pensioenontslag

Samenvatting: beroep door advocatenkantoor dat mede het arbeidsrecht beoefent op ongeldig pensioenontslagbeding (pensioenontslag op leeftijd 65, in strijd met de WGBLA omdat de pensioenleeftijd volgens de AOW inmiddels is verhoogd). Werkgever werd geacht dit te weten. Pensioenontslag wel opgevat als opzegging onder toekenning transitievergoeding.

Annotatie: pensioenontslag eerder dan per de datum waarop de AOW voor de werknemer ingaat is in strijd met de WGBLA. In de praktijk doen zich regelmatig uitlegvragen voor of pensioenontslag is gekoppeld aan de AOW-datum of de (meestal latere) pensioenrichtleeftijd volgens de pensioenovereenkomst. Die uitlegkwestie speelde in deze zaak niet.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2021:1814&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 29/3 – 4/4

Gerecht in eerste aanleg van Curacao 29 maart 2021, ECLI:NL:OGEAC:2021:52

Rubriek: Curaçaose AOV (= "AOW")/onverschuldigde betaling/verjaring

Samenvatting: 14 jaar na het overlijden van de gerechtigde van het Curaçaose staats-ouderdomspensioen doorbetaald ouderdomspensioen kon als onverschuldigd betaald worden teruggevorderd van de erfgenamen van de overleden gerechtigde. Schending waarheidsplicht en kwade trouw bij de erven omdat zij de bedragen stelselmatig opnamen via pinautomaten, zodat zij onrechtmatig handelden. Omdat de SVB pas in 2017 anoniem was getipt over het overlijden slaagde het beroep op verjaring niet (zowel de verjaringstermijn voor onverschuldigde betaling van art. 3:309 BW als die voor de vordering tot schadevergoeding van art. 3:310 BW van 5 jaar na het bekend worden met de

onverschuldigde betaling/schade ende aansprakelijke personen begon pas na het krijgen van de anonieme tip te lopen.

Annotatie: een logische, correcte en terechte uitspraak. Er werd onder meer gepind bij Zuikertuintje. Dat je daar lekker kunt eten rechtvaardigde het niet melden van het overlijden van moeder kennelijk niet!

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:OGECAC:2021:52&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2423

Rubriek: pensioen en scheiding/DGA/Uitfasering/compensatie

Samenvatting: na afkoop van pensioen in eigen beheer op grond van de Wet uitfasering pensioen in eigen beheer en overige fiscale pensioenmaatregelen, waarvoor beide partners hebben getekend, is geen sprake meer van pensioen in de WVPS zodat geen sprake meer kan zijn pensioenverevening. Eveneens geen recht op pensioenverrekening omdat het argument dat niet verrekenen tot een onaanvaardbaar rechtsgevolg zou leiden niet opging (partijen waren onder huwelijkse voorwaarden, koude uitsluiting, gehuwd; geen afwijking van die koude uitsluiting).

Annotatie: het betrof in deze zaak ex-partners die allebei werkzaam waren in de BV en allebei hun pensioen in eigen beheer hadden afgekocht in het kader van uitfasering, kennelijk zonder afspraken te maken over compensatie (over en weer). Gegeven die omstandigheden lijkt de uitspraak juist, mede omdat beide partners werden geadviseerd. Hoge Raad 13 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1180 oordeelde dat afgekocht pensioen voor vereveningsdoeleinden hetzelfde moet worden behandeld als niet-afgekocht pensioen (kennelijk om in die situatie zoveel als mogelijk aan de strekking van de WVPS tegemoet te komen; het betrof in die zaak buitenlands rechtens afkoopbaar pensioen). Op die zaak werd kennelijk geen beroep gedaan. Dergelijk beroep zou in mijn visie ook niet succesvol zijn geweest, omdat in deze zaak geen sprake was van "reguliere" pensioenafkoop, maar uitfasering die een eigen specifiek regiem voor eventuele compensatie kende. Wordt geen compensatie overeengekomen, dan kan niet op de meer algemene regeling van pensioenverevening (geïnterpreteerd volgens de genoemde uitspraak van de Hoge Raad) worden teruggevallen. Als dat anders zou zijn, zou bij uitfasering/afkoop naast een regeling omtrent compensatie (die ook niet-compenseren kan inhouden) ook altijd uitdrukkelijk pensioenverevening moeten worden uitgesloten en dan tevens pensioenverrekening als een huwelijksgoederengemeenschap zou bestaan waar pensioenrechten toe behoren ... dat lijkt mij een onaanvaardbaar rechtsgevolg. Vergelijk ook HR 5 oktober 1990, ECLI:NL:HR:1990:AB9188 waarin werd geoordeeld dat bij koude uitsluiting geen plaats is voor pensioenverrekening en geen sprake is van een onaanvaardbaar rechtsgevolg indien verrekening achterwege blijft.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:2423&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:3086

Rubriek: pensioenovereenkomst/streefregeling/partnerpensioen

Samenvatting: premieovereenkomst op grond waarvan kapitaalverzekering met pensioenclausule (OP/PP) was gesloten, vóór 2007 in combinatie met

partnerpensioen op risicobasis met het oog op overlijden vóór de pensioendatum, vanaf 2007 zonder die risicodekking, waarvoor de werknemer had getekend. Vordering tot betaling van het hogere partnerpensioen afgewezen omdat werkgever en pensioenuitvoerder de werknemer voldoende hadden geïnformeerd over de wijziging en bovendien sedert 2007 geen sprake meer was van een gegarandeerd partnerpensioen (zodat het verzekerde kapitaal niet jaarlijks behoefde te worden gefinancierd op grond van (thans) art. 17 Pensioenwet gelezen in combinatie met de brief van de Pensioen- en Verzekeringskamer van 8 september 2004 en de circulaire van de Pensioen- en Verzekeringskamer van 20 december 2000, beide inzake streefregelingen.

Annotatie: het hof oordeelde dat voor een streefregeling slechts de jaarlijkse affinancieringsplicht van het kapitaal dat is verzekerd ter dekking van de beoogde pensioenen bestaat indien de beoogde pensioenen zijn gegarandeerd. Daarvan was in deze zaak voor het partnerpensioen vanaf 2007 geen sprake meer vanwege het vervallen van de risicoverzekering.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:3086&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:3077

Rubriek: pensioenovereenkomst/advies

Samenvatting: bewijsvraag of de verzekeraar in 2009 de mogelijkheid bood tot het sluiten van een pensioenverzekering die vooruitzicht bood op een gegarandeerde pensioenuitkering bevestigend beantwoord, waardoor kwam vast te staan dat de tussenpersoon een fout heeft gemaakt door een verzekering te adviseren zonder recht op een gegarandeerde pensioenuitkering. Tussenpersoon veroordeeld tot het zolang de uitkering loopt maandelijks vergoeden van het verschil tussen de gegarandeerde uitkering die verzekerd had kunnen worden en de feitelijk uitgekeerde bedragen.

Annotatie: gegeven deze uitkomst loopt de uitkeringsgerechtigde het insolventierisico van de tussenpersoon. De vordering hield echter geen gekapitaliseerde ineens te betalen schadevergoeding in, maar maandelijks betaling van het verschil. Daar sloot het hof bij aan met de opmerking dat een gekapitaliseerde betaling ineens ook sterk van het feitelijke nadeel zou kunnen afwijken in geval van (veel) eerder of (veel) later overlijden van de uitkeringsgerechtigde dan volgens de aannames die bij kapitalisatie moeten worden gedaan. De maandelijks bijbetaling betrof niet alleen het ouderdomspensioen, maar ook het accessoire partnerpensioen.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:3077&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2849

Rubriek: pensioenovereenkomst/verjaring

Samenvatting: werknemer van PGGM voor PGGM werkzaam in de VS, aanvankelijk in loondienst van PGGM, later in loondienst van een in de VS gevestigde dochtervennootschap van PGGM. In het kader van de overgang in 1990 werd toegezegd dat gelijkwaardige pensioenvoorziening zouden gelden als bij PGGM. Werknemer gaat in 2009 met pensioen en stelt in 2016 dat de getroffen SEP/IRA-regeling en de daarop volgende MPPP-regeling niet als gelijkwaardig

kwalificeren. Beroep op verjaring van PGGM slaagt omdat de verjaringstermijn van art. 3:307, lid 1 BW (nakomingsvordering) in 1990 was gaan lopen en het beroep op verjaring niet tot voor de werknemer onaanvaardbare rechtsgevolgen leidde daar de werknemer was geadviseerd. Het hof overweegt ten overvloede dat ook indien de verjaringstermijn van 20 jaar van art. 3:310, lid 1 BW van toepassing zou zijn, de vordering was verjaard.

Annotatie: voor de rechtsontwikkeling is relevant dat de verjaringstermijn voor de nakomingsvordering uit hoofde van een pensioenovereenkomst tegen de werkgever begint te lopen vanaf de datum waarop de werkgever de pensioenovereenkomst had moeten uitvoeren, en niet vanaf het tot uitkering komen van het pensioen. In dezelfde zin Gerechtshof 's-Hertogenbosch 19 april 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:1614, PJ 2019/75 en Rechtbank Oost-Brabant 9 april 2020, ECLI:NL:RBOBR:2020:2256, PJ 2020/78.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHARL:2021:2849&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Amsterdam 16 maart 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:750

Rubriek:

pensioenovereenkomst/pensioenreglement/uitleg/arbeidsongeschiktheid

Samenvatting: toekenning Ziektewet-uitkering aan zelfstandige met terugwerkende kracht naar een datum gelegen vlak vóór het eindigen van het dienstverband. IVA-uitkering gaat in na het eindigen van het dienstverband. Verzekeraar weigert de uitkering van arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid omdat de werknemer ten tijde van het eindigen van de deelneming aan de pensioenregeling geen recht op IVA had. Objectieve uitleg pensioenreglement. De uitlegvraag is of met "arbeidsongeschiktheid" het intreden van ziekte is bedoeld (wel recht op uitkering) of het verkrijgen van recht op IVA/IVA volgens de WGA. Uit de tekst "de melding van arbeidsongeschiktheid moet binnen drie maanden na de eerste ziektedag schriftelijk bij de pensioenuitvoerder worden ingediend" volgt volgens het hof dat de eerste ziektedag bepalend is.

Annotatie: een feitelijke uitlegkwestie. De les die hieruit kan worden getrokken dat een uitleg ten nadele van de deelnemer slechts kansrijk lijkt indien deze uitleg klip en klaar uit de juridische stukken blijkt. De zaak doet denken aan HR 18 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7002 inzake Pieterse/Nationale-Nederlanden waarin contra-proferentem uitleg (uitleg in het voordeel van de zwakkere consument) werd gehanteerd. Daarvan was in deze zaak overigens geen sprake, in deze zaak toetste het hof geheel in lijn van de standaardrechtspraak van de Hoge Raad inzake objectieve uitleg de diverse relevante bepalingen naar de onderlinge samenhang en liet de aangehaalde bepaling de doorslag geven.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2021:750&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 5/4 – 11/4

Rechtbank Midden-Nederland 27 januari 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:1303

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/aansluiting/bestuurdersaansprakelijkheid

Samenvatting: vordering tot betaling pensioenpremie door BPF Horeca & Catering bij dwangbevel. Geen rechtsverwerking, omdat uit het niet beantwoorden van een brief niet kan worden afgeleid dat het BPF de vordering niet meer te gelde zou wensen te maken en de werkgever daardoor ook niet onredelijk wordt benadeeld (enkel stilzitten leidt niet tot rechtsverwerking). Verjaring dient te worden beoordeeld op basis van art. 3:308 BW en loopt vanaf het opeisbaar worden van de premievordering (beroep op Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 mei 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:3886). Verjaring tijdig gestuit. De persoon die als bestuurder staat ingeschreven bij de KvK geldt als zodanig, tenzij het tegendeel deugdelijk wordt gemotiveerd, en kan dan ook aansprakelijk zijn voor achterstallige pensioenpremie op grond van art. 23 Wet BPF 2000. Feitelijk oordeel dat sprake was van een melding betalingsonmacht. Van kennelijk onbehoorlijk bestuur is sprake als geen redelijk denkend bestuurder, onder dezelfde omstandigheden, zo gehandeld zou hebben als de bestuurder die van kennelijk onbehoorlijk bestuur wordt beticht. Van kennelijk onbehoorlijk bestuur was geen sprake omdat voldoende gemotiveerd was gesteld dat het teruglopen van de omzet en het faillissement te wijten waren aan de recessie.

Annotatie: deze uitspraak licht in lijn van de geldende rechtspraak en is daarom niet baanbrekend. Voor de praktijk is van belang dat voor periodes waarover geen melding betalingsonmacht is gedaan, zodat de bestuurder van een BV moet bewijzen dat geen sprake was van kennelijk onbehoorlijk bestuur, aan aansprakelijkheid kan worden ontkomen indien kan worden aangetoond dat de bedrijfsresultaten door externe factoren terugliepen en tijdig is getracht te saneren.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2021:1303&showbutton=true&keyword=pensioen>

HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:527

Rubriek: bedrijfstakpensioenfondsen/aansluiting

Samenvatting: Booking.com valt onder de werkingssfeer van BPF voor de Reisbranche omdat het begrip "bemiddelen" in het werkingssfeerbesluit dient te worden uitgelegd door aansluiting te zoeken bij de betekenis van dat begrip in art. 7:425 BW (de definitie van het begrip bemiddelingsovereenkomst). Omdat het begrip bemiddeling in het kader van deze definitie ook ziet op het tegen beloning faciliteren van het tot stand komen van reisovereenkomsten, bemiddelt Booking.com middels het digitale platform bij de totstandkoming van reisovereenkomsten. Daarbij maakt niet uit dat ten tijde van het formuleren van de tekst van het verplichtstellingsbesluit online platforms zoals dat van Booking.com nog niet bestonden.

Annotatie: opmerkelijk is dat de Hoge Raad in het geheel niet motiveert waarom aansluiting zou moeten worden gezocht bij de definitie van bemiddelingsovereenkomst in het BW. De verklaring lijkt dat de Hoge Raad hiermee invulling geeft aan objectieve uitleg door de bewoordingen van het verplichtstellingsbesluit doorslaggevend te laten zijn, en dat doet door aansluiting te zoeken bij wat in de reisbranche onder bemiddeling moet worden verstaan. Opmerkelijk is echter dat de Hoge Raad daarbij niet het normale spraakgebruik, maar de juridische betekenis van een begrip zoals die vorm heeft gekregen in de rechtspraak doorslaggevend laat zijn. Voor de rechtsontwikkeling lijkt van belang dat de Hoge Raad niet doorslaggevend laat zijn wat in het normale spraakgebruik onder bemiddelen pleegt te worden verstaan, aannemend dat in het normale

spraakgebruik van een bemiddelaar een actievere rol wordt verwacht dan van een online platform zoals Booking.com. Qua techniek vertoont de uitspraak van de Hoge Raad overeenkomsten met de uitlegtechniek in Rechtbank Midden-Nederland 20 januari 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:202, PJ 2021/38. Cassatie van Gerechtshof Amsterdam 28 mei 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:1849, PJ 2019/87 met aant. B. Degelink.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2021:527&showbutton=true&keyword=pensioen>

Week 12/4 – 18/4

Gerechtshof Den Haag 6 april 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:580

Rubriek: pensioenovereenkomst/uitleg/streefregeling/advies

Samenvatting: feitelijke vaststelling dat een gesloten pensioenovereenkomst recht gevend op een ouderdomspensioen volgens het eindloonsysteem met afgeleid partnerpensioen niet rechtsgeldig was gewijzigd. Nakomingsvordering niet toegewezen omdat verzekeraars al in 2001 en ook thans niet bereid zijn een eindloonsysteem met bijbehorend partnerpensioen te offeren voor een individuele verzekerde. Een veroordeling tot het onmogelijke kan niet worden uitgesproken. Bovendien zou de nakomingsvordering op grond van art. 3:307 BW zijn verjaard omdat de werknemer al in 2001 op de hoogte was, althans had moeten en kunnen zijn, van het feit dat geen eindloonsysteem was verzekerd. Beroep op onaanvaardbaarheid van het verjaringsverweer op grond van het argument dat eiser niet op de hoogte zou zijn geweest van het verschil tussen een streefregeling zoals die feitelijk was verzekerd en een eindloonsysteem afgewezen, mede omdat eiser hoog opgeleid was. De verjaringstermijn van art. 3:310 BW (schadevergoeding) begint echter pas te lopen op de pensioendatum, omdat de werknemer pas dan concreet met de schade (verschil tussen eindloonsysteem en pensioen dat feitelijk kan worden aangekocht op basis van het uit hoofde van de streefregeling verzekerde kapitaal) bekend is. Bekendheid met een mogelijke toekomstige schade laat geen verjaringstermijn aanvangen omdat op basis van een vermoeden van schade geen rechtsvordering kan worden ingesteld. Verwijzing naar schadestaatprocedure. Pensioenadviseur niet aansprakelijk omdat het verweer van de pensioenadviseur dat het pensioen zou worden "gebaseerd" op het laatstgenoten salaris niet voldoende was weersproken. In een overweging ten overvloede sprak het hof verbazing uit dat de pensioenadviseur niet meer informatie had ingewonnen.

Annotatie: in verband met het verjaringsverweer is voor de rechtsontwikkeling van belang dat niet uitsluitend de nakomingsvordering over de periode gelegen meer dan 5 jaar in het verleden was verjaard, maar de gehele vordering. Wie niet tijdig nakoming vordert nadat van niet nakoming blijkt, ontbeert de nakomingsvordering ook voor de toekomstige opbouw. Het oordeel lijkt op dit punt meer een toepassing van art. 6:89 BW (klachtplicht). Ten aanzien van de schadevergoedingsvordering lijkt de uitspraak een toepassing van art. 3:303 BW ("geen belang, geen vordering") met dien verstande dat het bedoelde vermogensrechtelijk belang kennelijk een concreet financieel belang moet zijn (bepaald c.q. bepaalbaar; vgl. art. 6:227 BW). De pensioenadviseur ontkwam op het nippertje aan aansprakelijkheid.

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:580&showbutton=true&keyword=pensioen>

Gerechtshof Den Haag 6 april 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:594

Rubriek: pensioenovereenkomst/uitleg/wachttijd

Samenvatting: verschil tussen wachttijd en in aanmerking te nemen dienstjaren. Als een wachttijd voor toetreding tot een pensioenregeling geldt, maar voor de pensioenopbouw de dienstjaren in aanmerking wordt genomen, kan de werkgever de pensioenopbouw niet beperken tot de diensttijd vanaf het doorlopen van de wachttijd. Oordeel op grond van CAO-norm (objectieve uitleg).

Annotatie: een volstrekt logische uitspraak. Een wachttijd staat los van de voor pensioenopbouw in aanmerking te nemen dienstjaren indien de wachttijd eenmaal is doorlopen. In deze zaak betrof het de wachttijd voor opneming in de pensioenregeling totdat de leeftijd van 25 jaar was bereikt. Een in het verleden gebruikelijke wachttijd. Sedert de invoering van de Pensioenwet is een wachttijd tot 25 jaar niet meer toegestaan en dienen werknemers vanaf 21 jaar te worden opgenomen (art. 8, lid 5, aanhef en onder a Pensioenwet).

Klik op de link hieronder voor de uitspraak

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2021:594&showbutton=true&keyword=pensioen>

Rubriek:

Samenvatting:

Klik op de link hieronder voor de uitspraak